

Christoph Willibald Gluck (1714.-1787.)

Sukob s ocem radi glazbe

Njemački kompozitor i dirigent *Christoph Willibald Gluck*, rođen je u bavarskom gradu *Erasbachu* 1714. godine. Otac podrijetlom iz Češke, po zanimanju šumar, preselio se s obitelji u Češku, kada su Glucku bile tri godine. Iako se puno ne zna o njegovoj mladosti, poznato je da pohađa isusovačku gimnaziju u *Chomutovu*, gdje dobiva i satove glazbe. Već tada svirao je nekoliko instrumenata, iako nije poznato kojih, niti tko ga sve podučava.

Sukobivši se s ocem, koji se protivio njegovu ozbiljnom bavljenju glazbom, jedno vrijeme samostalno se uzdržavao, nastupajući kao crkveni pjevač i violinist. Nakon što je napustio roditeljsku kuću, odlazi u *Prag* gdje upisuje filozofski fakultet. Nije nam poznata duljina studija, kao niti bavljenje glazbom u vrijeme praškoga boravka. Pretpostavlja se da ga je poučavao tada znameniti pedagog i kompozitor *Bohuslav Černohorský* (1684.-1742.), gdje se upoznao s oratorijskim i opernim glazbenim formama. Godine 1735. odlazi u *Beč*, gdje muzicira kod kneza *Lobkowitza*, a nedugo na novu dužnost u Milano. Milanski učitelj *Giuseppe B. Sammartini* (1693.-1751.), poučava ga instrumentalnoj i crkvenoj glazbi.

Skлонost kazališnoj umjetnosti

Skлонost prema kazališnoj operi, pokazuje 1741., iako još samouk u djelu *Artaserse* za kojim slijedi još sedam drugih opera. U njihovim izvedbama, Gluck je sudjelovao kao dirigent. Uspjeh mu je pribavilo prikazivanje opere *La Caduta dei giganti* u Londonu, gdje upoznaje *Georga F. Händela* (1685.-1759.) i njegovu glazbenu umjetnost, koja na njega ostavlja dubok dojam. Händel, međutim, nije bio oduševljen Gluckovim djelima.

Ne zna se kada točno napušta London, nakon čega se pridružuje putujućoj opernoj družini *Mingotti*. Od 1748. dirigent je ovoj skupini s kojom gostuje u Hamburgu i *Københavnu*,

nakon čega se konačno nastanio u Beču. Za bečki dvor započinje komponirati, kazališnu i koncertnu glazbu ravnajući njenim izvedbama, što mu donosi osobnu korist. Tu se zaljubio u *Marianu Pergin*, kćerku bogatog trgovca koji se protivio njihovoj vezi. Do braka dolazi, tek poslije očeve smrti. Nakon što je bečka kazališna umjetnost usmjerena prema Parizu, Gluck sve više proučava opere *Jeana B. Lullya* (1632.-1687.), prerađujući neke francuske opere za bečke izvedbe. U Rimu je 1756. prikazana njegova opera *Antigono*, čiji je uspjeh bio toliki da je imenovan vitezom zlatne mamuze.

Operni reformator

Posredovanjem svoga zaštitnika grofa *Durazza*, Gluck 1761. upoznaje talijanskoga književnika *Raniera Calzabigija*. On se zanosio zamislama o potrebi opernih izmjena u duhu francuskih enciklopedista i *Jean J. Rousseau* (1712.-1778.), u težnji za prirodnošću i jednostavnošću. Calzabigi mu nudi libreto, nakon čega nastaje opera *Orfej i Euridika*, što dovodi do reforme tadašnje opere. Nakon nekoliko izvedbi, operu je prihvatila bečke publika. Iz suradnje književnika i glazbenika, proistekle su još opere *Alceste i Paride ed Elena*.

Gluck kasnije surađuje s izvrsnim poznavateljem francuske književnosti, markizom *Le Blancom du Rouilletom*, koji mu predlaže libreto *Iphigénie en Aulide* na francuskom jeziku. Ujedno mu obećava da će sve učiniti, kako bi se nova opera izvela u Parizu, što mu je bila velika želja. Nakon dovršenja djela, trebalo je još podosta napora u organiziranju izvedbe 1774., pošto je sama *Marija Antoinetta*, žena francuskog prestolonasljednika, Gluckova nekadašnja učenica i zaštitnica, uložila svoj utjecaj. Dok je jednom u kući pjevačice *Sophije Arnould* radio na dionici *Ifigenije*, u kuću uđe njen zaštitnik princ *Hennin*, koji je držao do svoga ugleda. Gluck nastavi svirati ne osvrćući se na njega, dok princ uvrijeđeno reče: - Francuski je običaj da čovjek ustane kad netko uđe, pogotovo ako se radi o cijenjenoj osobi. – Njemački običaj je – odgovori Gluck – da ustajemo samo osobama koje cijenimo.

Pripremajući parišku premijeru, Gluck se uporno bori protiv svih zastarjelih običaja u tadašnjoj opernoj umjetnosti. Uspjeh je bio velik, tako da je uskoro izveo i donekle prerađenog *Orfeja*. Svojim izvedbama, takoreći preko noći, dolazi u središte pariške javnosti. Tek nakon toga u Beču ga carica *Marija Terezija*, imenuje kraljevskim dvorskim kompozitorom. Kažu da su nekom prigodom pitali Glucka, koje stvari najviše cijeni i voli. – Tri stvari – odgovori – novac, vino i slavu. – Kako slavu, stavljate na posljednje mjesto? – Naravno! Novcem mogu kupiti vino, vino budi moj duh, kojim opet zarađujem slavu. Vidite, da rasuđujem dobro, zaključiti kompozitor.

Sukob Gluckista i Piccinnista

Nakon uspješne pariške izvedbe operâ *Orfeo ed Euridice* i *Iphigénie en Aulide*, te kratkog boravka u Beču, Gluck traži novi dopust, nakon čega ponovno putuje u Pariz. Njegovi protivnici postaju sve glasniji, izvrgavajući ga javnom ismijavanju i ruglu. Smeta ih uklanjanje pjevačke ležernosti i izvještačenosti, što dovodi do dugotrajnih i žučnih rasprava. Pripremajući tekst *Ph. Quinaultova* libreta *Roland*, dočuo Gluck da je poznati talijanski kompozitor *Niccolò Piccini* (1728.-1800.), na poticaj njegovih protivnika koji su mu nametnuli suparničku ulogu, došao u Pariz pripremati istu operu. Uništivši rad na tom djelu, upušta se u parišku polemiku, što dovodi do objavljivanja rasprave u kojoj se otvoreno iznose njegove mane i upozorava na melodijske nedostatke. Dolazi do stvaranja dvaju suprotnih struja *gluckista* i *piccinnista*.

U Gluckovu obranu ustaju enciklopedisti *Jean J. Rousseau* (1712.-1778.), *François Voltaire* (1694.-1778.) i drugi prosvjetitelji. Naprotiv sâm Piccini poštovao je Glucka, usvojivši njegove operne promjene, ali je bio uvučen u sukob čiji su korijeni dijelom i u tadašnjoj političkoj nesnošljivosti. Glucku odaje priznanje i svojom izjavom: - Zadužio je operu isto kao i veliki *Corneille* francusku dramu. Piccini kasnije predlaže uvođenje godišnjih festivala s izvedbama Gluckovih djela.

U radu na jednoj novoj operi, skladatelja pogađa moždana kap. Nakon oporavka, zdravstveno stanje nikada mu više nije bilo kao ranije. Donekle je ostao uzet, a poteškoće mu je stvarao i govor. Zbog svega toga nije bio u mogućnosti napisati note opere, koje je već imao u glavi na gotov *Klopstockov* tekst. Narušena zdravlja nakon povratka iz Pariza, ostaje u Beču sve do smrti 1787. godine.

Gluckov operni jezik

U svom radu Gluck se upoznao s pijeonom talijanskom operom, recitativom francuske klasične opere, kao i s prirodno-jednostavnim realizmom komične opere. Na poseban način privlačilo ga je herojsko dostojanstvo Händelovih oratorija, talijanske i njemačke instrumentalne glazbe. Stvara novi glazbeni izražajni jezik u želji da dobije sveopće značenje, kojeg će razumjeti svi narodi. Radnju djela nije povezivao uz bilo koji narod, niti povijesne osobe, već je pred sobom imao svakoga čovjeka. Otuda i njegova sklonost ugrađivanju, antičke i mitološke građe u opernu radnju. Djela mu redovito sadrže snažne etičke ideje, a oko osjećaja ljubavi, prijateljstva, požrtvornosti i samoprijedora događa se tok radnje.

U skladanju teži za skladom između tona i riječi. U naglašavanju istine i jednostavnosti znao je reći: - Prije nego što započnem komponirati, nastojim ne zaboraviti da sam glazbenik. - Čuvajući se glazbene neumjerenosti i suzdržavajući operne strasti, pojedini dijelovi njegovih opera su jednolični, suhi i nepokretni. Gluck operu vraća njenim izvorima u uzdizanju i oplemenjivanju ljudskoga duha uz djelovanje umjetnosti. Bio je čovjek čvrsta karaktera i jaka duha, što mu je omogućilo da poput Händela i Beethovena u okvirima tadašnjeg feudalnog društva, održi dostojanstvo svog umjetničkog poziva, ne odstupajući od načela i ciljeva. Imao je dalekosežan utjecaj na *Luigia Cherubinija* (1760.-1842.), *Ludwiga van Beethovena* (1770.-1827.), *Louisa H. Berliozu* (1803.-1869.), *Richardu W. Wagnera* (1813.-1883.) i druge kasnije skladatelje.

„Novi“ operni pjevači

Želio bih spomenuti i dvoje opernih pjevača iz Gluckova vremena, koji su prihvatili nadolazeće operne promjene, uspješno surađujući u izvedbi djela. Jedan od njih je talijanski pjevač *Gaetano Guadagni* (1725.-1792). Kao *kastrat*, koji zbog kirurškog zahvata prije puberteta nije doživio glasovnu mutaciju, mogao je pjevati alt, a potom sopran u Londonu, Dublinu, Parizu, i Lisabonu. Nastupa na velikim talijanskim scenama, u Beču je 1762. na premijeri Gluckove opere *Orfeo ed Euridice* tumačeći naslovnu ulogu, dok je opera *Telemaco* napisana upravo za njega. Dulje vrijeme pjeva u *Münchenu* i u crkvi *sv. Marka* u *Veneciji*. Guadagni je bio izvrstan glumac i pjevač. Zagovara Gluckove ideje da se uloge tumače strogo u stilu cjelokupnog djela. Bio je vegetarijanac, a u svezi s tim jednom reče: - Kad bi se ljudi odrekli mesa, zacijelo bi prestali ubijati.

Talijanska sopranistica *Catarina Gabrielli* (1730.-1796.), nastupa od Milana, Venecije i Rima do Beča, Petrograda i Londona. Bila je jedna od najbolje školovanih opernih pjevačica toga vremena. Suvremenici su hvalili instrumentalnu točnost, intonacijsku sigurnost, poticajnu izražajnost i glazbeno tumačenje njenih izvedbi. Veoma su je cijenili skladatelji *C. W. Gluck*, *Karl D. von Dittersdorf* (1739.-1799.), *Wolfgang A. Mozart* (1756.-1791.) i *Tommaso Traetta* (1727.-1779). Ruska carica *Katarina* pozvala je u Petrograd, da na nekom primanju održi koncert. Prije nastupa sopranistica zatraži, da joj se isplati pet tisuća rubalja, što je u ono vrijeme bila velika svota. Carica na to reče: - Pet tisuća rubalja! Pa ja toliko ne plaćam ni svoje feldmaršale. – Moguće je - odgovori pjevačica – ali neka vam onda pjevaju vaši feldmaršali.